

Fatio, but the absence of notes or textual indications of such incorporations makes it difficult to determine where or whether these modifications appear. There is also an edition of another fragment of the Latin text preserved in a Catalan manuscript from the turn of the 15th century and of two 15th-century letters, found together in the same manuscript, that reproduce a portion of a Catalan text of the *Facetus* (ll. 429-529). These letters reflect, according to Cantavella, a different branch in the transmission of the *Facet* from that found in the Carpentras manuscript (these differences are signaled in the notes to the text). The «Taula de Correspondències» between the lines of the Latin *Facetus* and the *Facet* should probably have been fully merged with the notes as much of the information is repetitive (and, unfortunately, the guide to the use of this table provides an incorrect description of its conventions). The issues with the textual apparatus and appendices that I have just noted must reflect the complex editorial history of this study and edition and are, I am sure, more of a frustration for the author than they are an impediment to the reader. This is a very fine study of an extraordinarily rich and varied European tradition and its reflections in a unique Catalan adaptation of one of its most popular texts. It will serve as a firm basis for future studies of this, thus far, underappreciated work.

JOHN DAGENAIS
University of California, Los Angeles
dagenais@humnet.ucla.edu

Lluís Payrató, *El gest nostre de cada dia. La cultura al cos: la gestualitat emblemàtica com a patrimoni de la cultura popular*. Ajuntament de Bellpuig / Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013, 144 pp. (Obra guardonada amb el XXIV premi de Cultura Popular Valeri Serra i Boldú)

Si hom ressegueix la trajectòria investigadora de Lluís Payrató és fàcil detectar-hi, entre altres característiques del seu tarannà intel·lectual, certa tendència a explorar les zones perifèriques de l'àmbit d'estudi de les ciències del llenguatge, uns ravals descurats a vegades pels dissenyadors de l'urbanisme i que, tanmateix, poden esdevenir zones d'expansió i transformació de la ciutat del coneixement. De la mà del mestre Joan Veny va començar la seva recerca amb un treball publicat el 1985 sobre la

interferència lingüística: certament, un fenomen marginal —o fins i tot espuri— per a aquells que se'l miren des de l'alta torre de la centralitat de l'idioma, però que constitueix un factor cabdal del complex procés del canvi lingüístic i, per tant, del futur de la llengua.

Una de les obres que més ressò han tingut en la vasta producció de Payrató és *Català col·loquial. Aspectes de l'ús corrent de la llengua catalana*, un llibre pioner en l'estudi de l'oralitat conversacional de la nostra llengua i reeditat diverses vegades, on l'autor aplica els avenços de l'anàlisi de la conversa sense renunciar a entroncar-se en la tradició de l'ofici dels dialectòlegs, ja que en aquest ofici lingüístic representa un precedent fonamental de l'interès per l'expressió oral i els seus mecanismes de variació, enfront dels defensors del sistema de *la langue* com a objecte d'estudi prioritari.

Posteriorment, l'examen de les manifestacions orals de la llengua per part de Payrató va continuar sense interrupció, sempre des d'una perspectiva d'interaccionisme comunicatiu, amb una pràctica intensa de l'anàlisi conversacional. Però a l'anàlisi de la conversa li mancava una peça indispensable per completar el trencaclosques: els aspectes no verbals de la comunicació, tals com la gestualitat o la proxèmica, que són difícilment dissociables de la interacció verbal. Sebastià Serrano, des de la mateixa Facultat de Filologia de la Universitat de Barcelona que compartien, havia iniciat també una via de recerca amb el seu llibre *Signes, llengua i cultura* (1980) i amb altres escrits. Payrató, ja des de l'elaboració de la seva tesi doctoral, dirigida per Jaume Mascaró, va treballar també sobre la gestualitat i tot el que en aquella fase de la indagació sobre el tema acostumava a anomenar-se «comunicació no verbal» i que posteriorment va desenvolupar-se com una àrea epistemològica integrada que avui es designa preferentment com a anàlisi del discurs *multimodal*, tal com l'entenen autors com Van Leeuwen. L'autor del llibre que ara comentem ha desenvolupat una intensa labor de recerca, en el marc dels estudis pragmàtics del discurs, relacionada amb aquesta dimensió de la comunicació humana. I de la tasca realitzada han sorgit nombroses publicacions acadèmicament prestigioses que l'han convertit en un expert internacional en el tema.

Dic tot això perquè la retrospectiva del camí recorregut per l'investigador ens ajuda a situar i valorar adequadament la rellevància del llibre que ara comentem, *El gest nostre de cada dia*, que se situa aparentment entre la divulgació de la cultura popular i la reflexió assagística —el títol mateix ja és un aclucament d'ull de complicitat amb el lector— però que emana d'un llarg itinerari de fonamentació teòrica i de recerca empírica sobre la rellevància comunicativa de la realitat somàtica: és a dir, de

les parts i els gestos del cos humà, on la cara i les mans exerceixen un protagonisme indiscutible, enfront d'una certa pobresa de membres com els peus, que segurament són menys visibles o menys productius gestualment, tot i que assoleixen una innegable importància des d'altres perspectives culturals.

Sens dubte, la base somàtica de la persona, tantes vegades encoberta per reduccionismes morals o simplement per rutines metodològiques, ha guanyat presència i pertinència en els darrers anys per als estudiosos de la cognició i l'emotivitat de l'ésser humà i del seu comportament social. A l'atractiu epistemològic del cos per a la concepció actual, cal afegir el que presenten el discurs, la fraseologia o la complexa eina de coneixement que és el compost metàfora/metonímia. En efecte, el fet que un lingüista emprengui l'estudi de la gestualitat (els «emblemes» en especial, que constitueixen l'exemple més clar d'autonomia de la gestualitat respecte al llenguatge verbal) s'ha d'entendre en el context d'una revifada de l'interès dels estudiosos pel cos, per les emocions, els rituals de la vida quotidiana o l'ecologia de la interacció humana en un sentit ampli. La remodelació dels objectes del coneixement susceptibles d'estudi acadèmic implica l'emergència d'un paradigma diferent dels paradigmes de les disciplines clàssiques, tot conferint protagonisme a uns aspectes que havien estat marginalitzats o ignorats pels cànons acadèmics.

Si tenim en compte aquest canvi de paradigma cap a una *epistemologia de la complexitat*, on el lingüista ha d'inserir-se en un nou panorama interdisciplinari, *El gest nostre de cada dia* palesa una dimensió inèdita d'interès epistemològic. D'altra banda, el seu format bibliogràfic «menor», el seu to assagístic i divulgatiu ha d'entendre's com una via d'aplicació de les ciències del llenguatge a tasques socials més concretes. El mateix Payrató, en el llibre *De professió, lingüista*, insistia en la fructífera dialèctica que la lingüística teòrica ha de sostenir amb l'aplicada, a tall de repte recíproc que posa en valor la funció de les tasques aplicades, com ara la de la divulgació dels coneixements, com a estímul dels avenços teòrics.

Una altra qüestió que el llibre suscita al lector és la del grau d'universalitat o de particularisme que convé atribuir als diferents capítols del repertori de gestos. Dit d'una altra manera: la situació d'aquests en el llarg espectre de l'arc-iris que s'estén entre la naturalesa i la cultura. Així, per exemple, podem acceptar amb fàcil consens que qualsevol ésser humà, independentment de la comunitat cultural a què pertanyi, es capaç en principi de riure o plorar però no ho fa igual que les altres ni en idèntics contextos: en efecte, un xinès no plora pels mateixos motius, de la mateixa forma i davant del mateix tipus de companyia que un francès o un català.

Les preguntes sobre aquesta qüestió es multipliquen com els bolets a la tardor. Hi ha una gestualitat específicament catalana i en quin grau? Hi ha una gestualitat universal que es diversifica en dialectes (nacionals o grupals), tal com els ornitòlegs assenyalen que es produeix en el cant dels ocells? Com reflecteix cada llengua, per mitjà dels fraseologismes i parèmies que li són propis, les particularitats dels seus emblemes? Quin paper té la base somàtica comuna de l'espècie en la semblança entre gestos modelats i carregats de significat per cultures diferents? Interrogants com aquests travessen, de manera explícita o implícita, les pàgines del llibre de Payrató, que, d'altra banda, aprofita el material ofert des de la tradició catalana per la ingent tasca d'Amades (i també altres estudiosos com ara Jaume Mascaró, Joan Martí, Manuel Delgado, Guillem Caux o altres autors que s'anoten en la bibliografia del llibre).

D'Amades, en pren també l'autor algunes il·lustracions gràfiques que contribueixen a la comprensió de les descripcions gestuals, no sempre fàcils d'explicar amb paraules, juntament amb altres representacions gràfiques, sovint realitzades per ell mateix. Es tracta d'un factor d'iconicitat que complementa el text del llibre i que al capdavall posa en pràctica, bé que amb una estricta modèstia de mitjans editorials, la nova concepció del discurs que, per a la seva completesa, no pot fer abstracció de la multimodalitat, en el si del nou paradigma on Payrató s'insereix i al qual contribueix amb profit amb aquesta obra.

VICENT SALVADOR
Universitat Jaume I
vicent.salvador@fil.uji.es

Mateu Rodrigo Lizondo (ed.), *Col·lecció documental de la Cancelleria de la Corona d'Aragó. Textos en llengua catalana (1291-1420)*. Edició, estudi i índexs a cura de Mateu Rodrigo Lizondo. Selecció de textos de Jaume Riera i Sans. Preàmbuls de Carlos López Rodríguez i d'Antoni Ferrando Francés. 2 volums («Col·lecció Fonts Històriques Valencianes», 56A i 56B). Publicacions de la Universitat de València, València, 2013.

El llibre *Col·lecció documental de la Cancelleria de la Corona d'Aragó. Textos en llengua catalana (1291-1420)* aplega una col·lecció de documents de caràcter diplomàtic produïts per la Cancelleria Reial de la Corona d'Aragó entre 1291 i 1420. Forma part